

COMENTARII

■ MONICA SAVULESCU

Mariana Buruiană și Adrian Pintea, în „Romeo și Julieta”; pe scena Institutului de teatru ; Carmen Galin și Ștefan Iordache, în „Nu sînt Turnul Eiffel” la Teatrul Mic

Doar sufletul, incorruptibilul martor...

Întîi ea. Intră în scenă ca și cînd ar fi auzit strigătul nu atât din afară cît dinlăuntrul ei, copleșită de gravitatea momentului, nu tristă, ci îngîndurată doar, îndurerată chiar, de prea marea fericire care o scoate din obișnuit, nu speriată, ci solemnă, ușor crispată, poate, în fața unui atare preaplin. Calcă cu pasul pierdut, ușor îmbătrînită, pareă, pentru cei paisprezece ani ai ei, are umerii aduși, cu totul alta acum decît cea dinainte cu un act, cea care se zbhenguia ca o zănică, stropind-o pe doică cu apa din ciubărul de baie, ori tropîind de colo-colo, indiferentă la cicălele maică-si, ca un copil numai bun să-i lipești una după ceală, ca să se mai potolească.

E îmbrăcată într-o cămașă albă. Lungă, largă și albă, ea pare „cămașa săracului” și chiar este cămașa săracului, fiindcă albul ei nu mai poartă nici un înscorn de altă natură, decît cel al lepădării de orice bunuri în afară de cele ale ființei umane înseși ; un simbol al curățeniei și al însingurării, acel „singur cu mine însumi” cu care ne înfățișăm cu toții în momentele capitale, în dragoste și-n moarte.

Se așază ; nu cu fața la public însă, ci cu spatele, păstrîndu-se în acea rezervă și tănuire a ființei ei, în acea tulburare lăuntrică în care orice martor e inoportun. Și tace. Cu capul lăsat în piept, ca o pasăre rănită de o prea mare fericire, cu spatele dezgolit din cămașa alunecată de pe umăr, pe „clavicula dulce”, cum spune poetul...

Și-atunci intră el. Tot așa, îmbrăcat în „cămașa săracului”, pe care și-o dă însă jos cu mișcări obișnuite, de bărbat oboșit după o zi de muncă și de gînduri ; apoi își azvîrle, neglijent, și pantofii din picioare, unul în dreapta, altul în stînga... Ii aruncă o privire și femeii lui de paisprezece ani, care îl așteaptă, o privire și ea ușor oboșită — acel plus al sentimentelor și al trăirilor care trece dincolo de punctul de echilibru, tîrîndu-ne după el în nefiresc, nu, nu în disimulare, ci deschizînd o supapă de siguranță, doar într-o inexplicabilă indiferență.

Femeia stă în mijlocul scenei, tăcută, imobilă, întînsă pe spate, bărbatul se așază alături, rămîn cîteva secunde drept și sfinți unul alături de celălalt, apoi se ridică amîndoi, întorc capul spre sală... Crudă, lumina reflectoarelor lo descoperă chipurile transfigurate, iar privirea lor grea, definitivă, ne descoperă pe noi, cei din sală, ne ia de martori, martori inoportuni, însă ; și, noi, înnebuniți de sfială, lăcăm ochii în jos, pătrunși fără voia noastră într-un cadru de-o intimitate perfectă, sau obligați să luăm aminte cît sublim poate exista într-o intimitate perfectă.

Au... Umărul gol al femeii cu „clavicula dulce” ; spatele gol al bărbatului, de pe care, cu gesturi obosite, el își lepădase cămașa, ca un trucidător al planetei ce este, privirea lor peste umăr, tulburare, vizitație, desprinsă de tot ceea ce e în jur și întoarsă undeva înăuntrul ei... Și, la un moment dat, plîsul sfișietor al femeii, lumina necruțătoare a dimineții și... în fața spectatorilor s-a consumat celebra scenă nupțială din *Romeo și Julieta*.

...Apoi, alt spectacol... Ea nu mai este acum celebra sacrificată de paisprezece ani, nu, este colegă cu mine, ne-am trecut împreună, pesemne, cărțile pe maculatoare, fără să știm una de alta, sau am tras amîndouă la fit la cursurile facultative. Și el este coleg cu mine, ne-am fi putut întîlni cîndva, în anii studenției, la o „întrunire tovărășească”, la acel „bal al bobocilor”, o-ho...

Numai că nu ne-am întîlnit noi, ci s-au întîlnit ei, și s-au întîlnit nu la „balul bobocilor”, ci pe acel teribil drum spre „șoseaua națională”, la ale cărei semnificații, dacă mă gîndesc bine, mie îmi vine să plîng. Și, poate dintr-un obscur joc al probabilităților și al asocierii, care ne dirijează, inefabil, dinamica și ființa și trecerea noastră prin lume, poate dintr-o ciudată așezare a aștrilor pe cer, care și ci ne așază în stări de disponibilitate, ei doi, El și Ea (nici mai mult și nici mai puțin, adică, de parcă dincolo de El și de Ea ar mai fi loc pentru mai mult ori pentru mai puțin). El și Ea, deci, ajung să înțeleagă că

„...Fără iubire,

Munții cad în mare,

Marea...”

Nimic nu mai pare, în existența lor, identic cu ceea ce a fost înainte. Nimic din înțînirea lor pe acel drum spre „șoseaua națională” nu se mai aseamănă cu înțînirea părinților sau a bunicilor lor, care... și care...

Și totuși, de undeva, din adîncuri ereditare, apare dorința de încadrare în mit, în vechi tipare, oricum mai sigure, mai verificate. Iar pe scenă își face apariția eternul cuplu nupțial, mireasa cu lămița pe creștet și mirele cu cocarda la butonieră ; bucueroși să se elibereze măcar pentru o clipă de sfișietoarea derută a existenței lor, de aceea nebună hălăduire pe drumul spre „șoseaua națională”. El și Ea se apropie de cuplul sanctificat, își schimbă însemnele — mănușile lungi, albe, făcute să acopere (sau, mai bine spus, să descopere) brațe feciorelnice de mireasă, floarea de la pieptul bărbatului, cel chemat să stea pavăză...

Numai că, peste alte cîteva secunde, nici aceste mici simboluri exterioare nu mai au sens, peste alte cîteva secunde privirilor noastre li se pun în cale văluri despărțitoare, translucide paravane de vis, prin care ne dăm seama că acești El și Ea de acum, de

pe „șoseaua națională”, sînt, de fapt, El și Ea de pe vremea bunicilor, cu lămiță și cu cocardă, tineri, superbi, eliberați de orice consemne, în minunata înțînire erotică, din totdeauna și pentru todeauna, a perechii originare.

E un îndemna pentru tine, spectator din stal, uimit cum ești acum de atîta fastuoasă bucurie de viață, să iei seama și, după ce spectacolul *Nu sînt Turnul Eiffel* se termină și te găsești singur în stradă, la mobilurile ființei tale interioare, de care să îți contie chiar și pe drumul spre „șoseaua națională”, dacă bineînțeles nu vrei să pierzi, dacă bineînțeles nu vrei să te pierzi...

...Și-apoi, mult mai greu pareă de semnificații chiar decît scena nupțială din final, momentul încălării bunei-credințe din *Tyt Ulenspiegel*. O secvență scurtă, doar de cîteva secunde. O femeie mică și proastă (cum mică și proastă sîntem, pesemne, cu toatele, de cîte ori sîntem înșelate), o femeie mică și proastă deci, undeva, în afara cadrului, doar cu inima ei iubitoare, doar cu privirea mare, desohisă, trimisă peste mări și țări, să-și urmeze iubitul.

Iar în cadru, el, iubitul, poposind, în nopțile lui de umblet și de restrîcție, la un han, bucueros să-și înduplece gazda și să-și dezamortească oasele într-un așternut cald, bucueros de ospitalitatea locului și de farmecele hanușitei. Numai că nici căderea în ispită nu este definitivă, fiindcă de undeva, de peste mări și țări, îl privește ochii iubitei, iubita rămasă mică și proastă undeva în afara de scenă, rezenată, adică, pur și simplu, de un arlecîm, cu privirea adîncă, gînditoare și iertătoare, dar grea, prea grea ca să nu-l ajungă pe el, cel plecat atît de departe, cel de la care nu nu mai avea nici o veste și de care se simțea legată doar prin țîria inimii... Un moment scurt, doar de cîteva secunde, un reflector decupînd un chip, o femeie cu privirea adîncă și iertătoare... Apoi alt chip, sufletul răvășit al bărbatului, pentru care păcatul, oricum, și-a pierdut din dulceață...

Scriînd aceste rînduri, nu fac decît să transpun în cuvinte o mare emoție. Încerc să aduc astfel, de uneltele mele, o mărturie despre împlinirea unor momente de teatru antologice și un cuvînt de mulțumire regizoarei Cătălina Buzoianu, creatoarea celor mai frumoase secvențe de dragoste pe scena ultimilor ani.

Perisabilă, arta teatrului își autoanulează momentele de vîrf, ca un trib care își consumă singur valorile. Pelicula, și ea, păstrează puțin, trunchiat, fixat într-un timp mort, care nu mai este cel al prezentului. Doar sufletul încălzit al celui din stal rămîne, peste timp, incorruptibilul martor.